

Nastroje społeczne w październiku

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2023

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

SPIS TREŚCI

Rozwój ogólnej sytuacji w kraju	1
Oceny	1
Przewidywania	3
Sytuacja polityczna	4
Oceny	4
Przewidywania	6
Sytuacja gospodarcza	7
Oceny	7
Przewidywania	9
Sytuacja własna badanych i materialne warunki życia	10
Oceny	10
Przewidywania	12

W październiku¹ w wymiarze ocen bieżącej sytuacji nie zarejestrowaliśmy większych zmian, natomiast w wymiarze prognoz dotyczących sfery publicznej, tj. ogólnej sytuacji w kraju, sytuacji politycznej i gospodarczej, przedwyborczy sondaż uwidocznił wzrost niepewności, któremu towarzyszył spadek pesymizmu.

ROZWÓJ OGÓLNEJ SYTUACJI W KRAJU

Oceny

W stosunku do września nieznacznie ubyło uważających, że sytuacja w kraju zmierza w dobrym kierunku (o 2 punkty, do 33%), a udział niezadowolonych z ogólnej sytuacji w Polsce nie zmienił się (51%). Co szósty nie miał zdania na ten temat (16%, o 2 punkty więcej niż miesiąc temu).

TABELA 1

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?	Wskazania respondentów według terminów badań													
	2022				2023									
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	w procentach													
W dobrym	20	19	23	21	27	29	30	28	27	27	28	34	35	33
W złym	66	68	63	66	59	55	54	56	58	57	55	48	51	51
Trudno powiedzieć	14	13	14	13	14	16	16	16	15	15	17	18	14	16

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (402) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

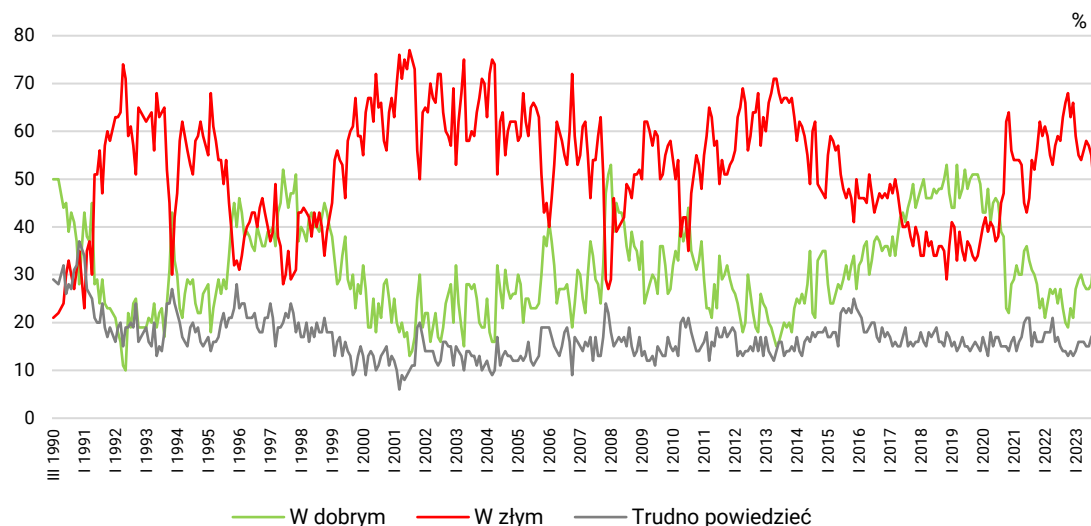
Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 2 do 11 października 2023 roku na próbie liczącej 1110 osób (w tym: 61,5% metodą CAPI, 25,0% – CATI i 13,4% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

RYS. 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?

Pozytywnie kierunek zmian dokonujących się w kraju częściej niż pozostali postrzegali mężczyźni niż kobiety (37% wobec 29%), starsi ankietowani (50% badanych powyżej 64 roku życia wobec 12% wśród osób w wieku 18–24 lata), mieszkający na wsi i w mniejszych miastach (38% mieszkańców wsi wobec 19% mieszkańców miast liczących od 100 000 do 499 999 mieszkańców), gorzej wykształceni (38% z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym wobec 24% z wykształceniem wyższym) oraz o niższych dochodach *per capita* (44% uzyskujących miesięcznie dochody poniżej 1500 zł na członka rodziny wobec 24% o najwyższych dochodach). W grupach społeczno-zawodowych ponadprzeciętnie często byli to emeryci (52%), a w dalszej kolejności – renciści (47%). Z kolei relatywnie najrzadziej zadowolenie z kierunku zmian dokonujących się w kraju deklarowali uczniowie i studenci (12%) oraz pracownicy administracyjno-biurowi (16%).

Oceny ogólnej sytuacji w kraju zależne są od orientacji światopoglądowej oraz poglądów politycznych badanych. Lepiej postrzegali ją respondenci częściej praktykujący religijnie (58% zadowolonych wśród praktykujących kilka razy w tygodniu wobec 13% w grupie w ogóle niepraktykujących), a biorąc pod uwagę poglądy polityczne – identyfikujący się z prawicą (61% wobec 10% utożsamiających się z lewicą), natomiast w potencjalnych elektoratach partyjnych – wyborcy Prawa i Sprawiedliwości (76%). Zwolennicy ugrupowań opozycyjnych w zdecydowanej większości wyrażali niezadowolenie z ogólnej sytuacji w kraju. Natomiast opinie osób o niesprecyzowanych preferencjach partyjnych oraz niezamierzających głosować były mniej krytyczne, lecz również wśród nich przeważało niezadowolenie (zob. tabelę 2 i tabelę aneksową 1).

TABELA 2

Na kandydata którego komitetu wyborczego zamierza Pan(i) głosować w wyborach do Sejmu?	Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?		
	W dobrym	W złym	Trudno powiedzieć
	w procentach		
KW Prawo i Sprawiedliwość	76	11	14
KW Nowa Lewica	17	73	10
KKW Trzecia Droga PSL-PL2050 Szymona Hołowni	14	72	15
KW Konfederacja Wolność i Niepodległość	10	76	13
KKW Koalicja Obywatelska PO .N IPL Zieloni	6	86	8
Niezdecydowani, na kogo głosować	18	58	24
Niezamierzający głosować	15	62	23

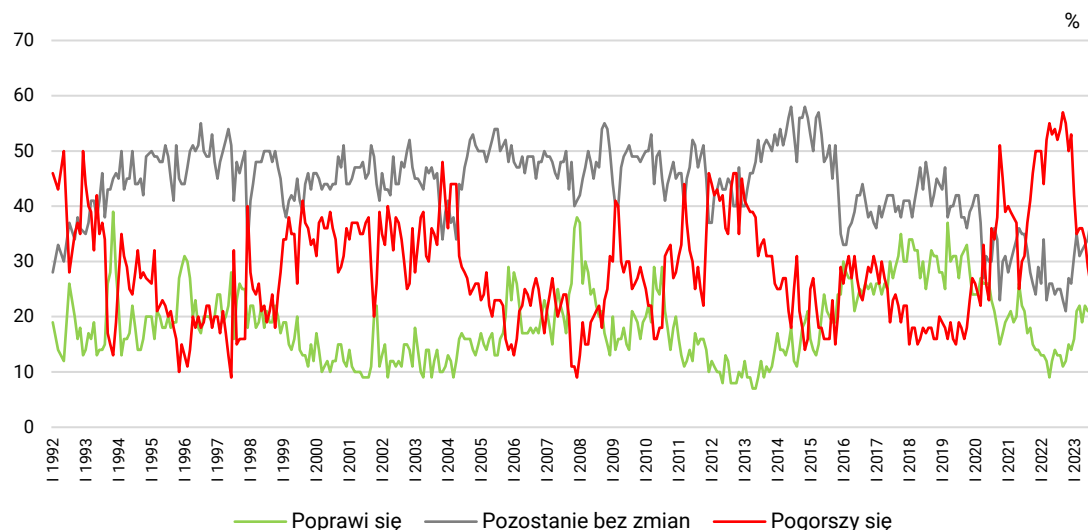
Przewidywania

W porównaniu z wrześniem spadł odsetek obawiających się pogorszenia sytuacji w kraju w ciągu najbliższych dwunastu miesięcy (o 3 punkty, do 23%), a odsetki liczących na poprawę (24%) oraz nieprzewidywających zmian (32%) praktycznie nie zmieniły się. Dość wyraźnie wzrosła natomiast niepewność co do dalszej sytuacji w kraju (o 5 punktów, do 21%).

TABELA 3

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?	Wskazania respondentów według terminów badań													
	2022				2023									
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	w procentach													
Poprawi się	11	12	15	14	16	21	22	19	22	21	21	24	25	24
Nie zmieni się	23	21	27	26	31	35	31	32	33	34	37	32	33	32
Pogorszy się	57	55	50	53	42	35	36	36	34	29	26	24	26	23
Trudno powiedzieć	9	11	8	7	11	9	11	13	11	15	16	20	16	21

RYS. 2. Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?

Pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

SYTUACJA POLITYCZNA

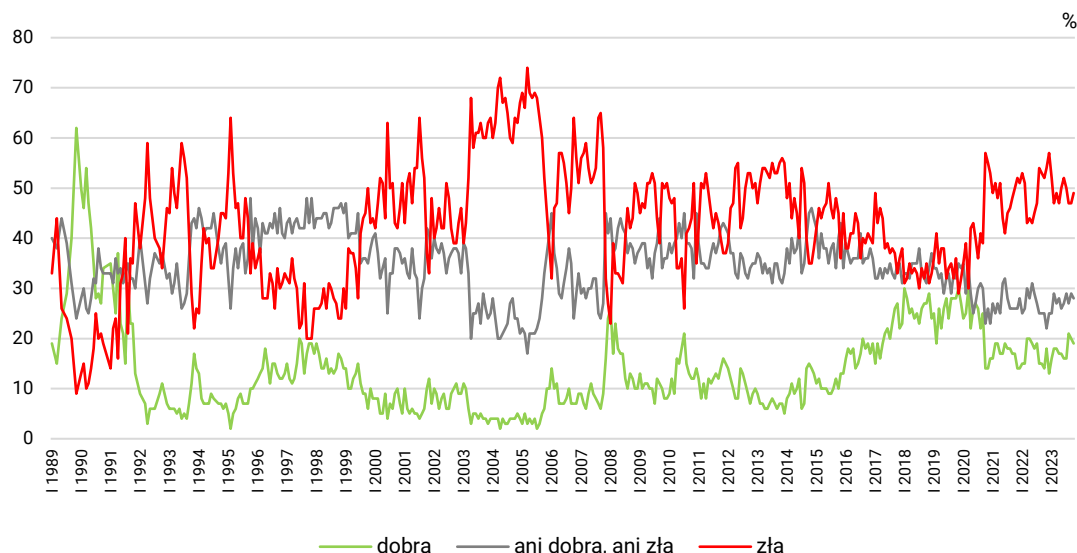
Oceny

Od września oceny sytuacji politycznej w Polsce zmieniły się jedynie w niewielkim stopniu. Minimalnie ubyło niezadowolonych (o 2 punkty, do 49%), a odsetki zadowolonych (19%) i postrzegających ją przeciętnie praktycznie pozostały bez zmian (28%). Bardzo niewielu ankietowanych nie miało zdania w tej sprawie (4%).

TABELA 4

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań													
	2022				2023									
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	w procentach													
– dobra	15	14	18	13	16	18	18	17	17	16	16	21	20	19
– ani dobra, ani zła	25	25	22	25	25	29	27	28	26	27	29	27	29	28
– zła	53	52	54	57	52	47	49	47	50	52	50	47	47	49
Trudno powiedzieć	7	8	6	5	7	6	6	7	6	5	5	6	4	4

RYS. 3. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną w Polsce?
Czy jest ona:

Pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

Podobnie jak w przypadku postrzegania kierunku zmian w kraju zadowolenie z sytuacji politycznej częściej deklarowali starsi badani (31% w wieku 65 lat i więcej wobec 8% w wieku 18–24 lata), mieszkańcy mniejszych miejscowości (22% mieszkańców wsi wobec 13% mieszkańców największych miast), respondenci gorzej wykształceni (23% z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym, 24% z zasadniczym zawodowym wobec 12% z wyższym) i o niższych dochodach przypadających na jedną osobę w gospodarstwie domowym (25% wśród respondentów o dochodach *per capita* do 2999 zł wobec 14% o najwyższych dochodach). W grupach społeczno-zawodowych ponadprzeciętnie często byli to emeryci (32%), a stosunkowo najrzadziej pracownicy administracyjno-biurowi (9%). Częściej zadowolenie z sytuacji politycznej towarzyszyło osobom bardziej religijnym (38% wśród praktykujących kilka razy w tygodniu wobec 6% w ogóle nieuczestniczących w praktykach), identyfikującym się z prawicą (40% wobec 3% badanych o lewicowych poglądach politycznych), a w potencjalnych elektoratach partyjnych – wyborcom Prawa i Sprawiedliwości (49%). Zwolennicy ugrupowań opozycyjnych, osoby o niesprecyzowanych preferencjach partyjnych oraz niezamierzające głosować na ogół wyrażały niezadowolenie z obecnej sytuacji politycznej w Polsce (zob. tabelę 5 i tabelę aneksową 3).

TABELA 5

Na kandydata którego komitetu wyborczego zamierza Pan(i) głosować w wyborach do Sejmu?	Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną w Polsce? Czy jest ona:			
	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć
	w procentach			
KW Prawo i Sprawiedliwość	49	33	15	3
KW Konfederacja Wolność i Niepodległość	4	26	70	0
KKW Trzecia Droga PSL-PL2050 Szymona Hołowni	2	30	69	0
KKW Koalicja Obywatelska PO .N IPL Zieloni	2	9	88	1
KW Nowa Lewica	0	16	84	0
Niezdecydowani, na kogo głosować	9	36	49	6
Niezamierzający głosować	10	33	47	10

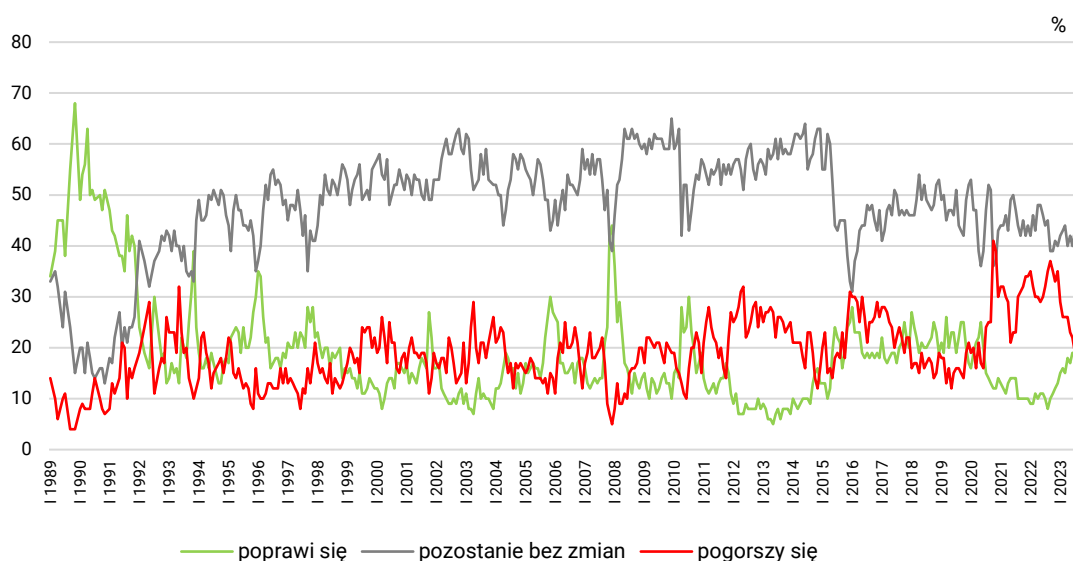
Przewidywania

W porównaniu z poprzednim pomiarem zmniejszyły się odsetki obawiających się pogorszenia sytuacji politycznej w kraju w ciągu najbliższego roku (o 3 punkty, do 17%) oraz nieprognozujących zmian (o 4 punkty, do 36%). Udział oczekujących poprawy w zasadzie nie zmienił się (21%), wzrósł z kolei odsetek niemających sprecyzowanego zdania na ten temat (z 20% do 25%).

TABELA 6

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań													
	2022				2023									
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	w procentach													
– poprawi się	10	11	12	13	15	16	15	18	17	19	19	19	20	21
– nie zmieni się	39	39	41	40	42	43	44	40	42	40	43	39	40	36
– pogorszy się	37	35	33	35	29	26	26	26	23	22	19	16	20	17
Trudno powiedzieć	14	16	14	12	14	15	15	16	18	18	19	25	20	25

RYS. 4. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna w Polsce:

Pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

SYTUACJA GOSPODARCZA

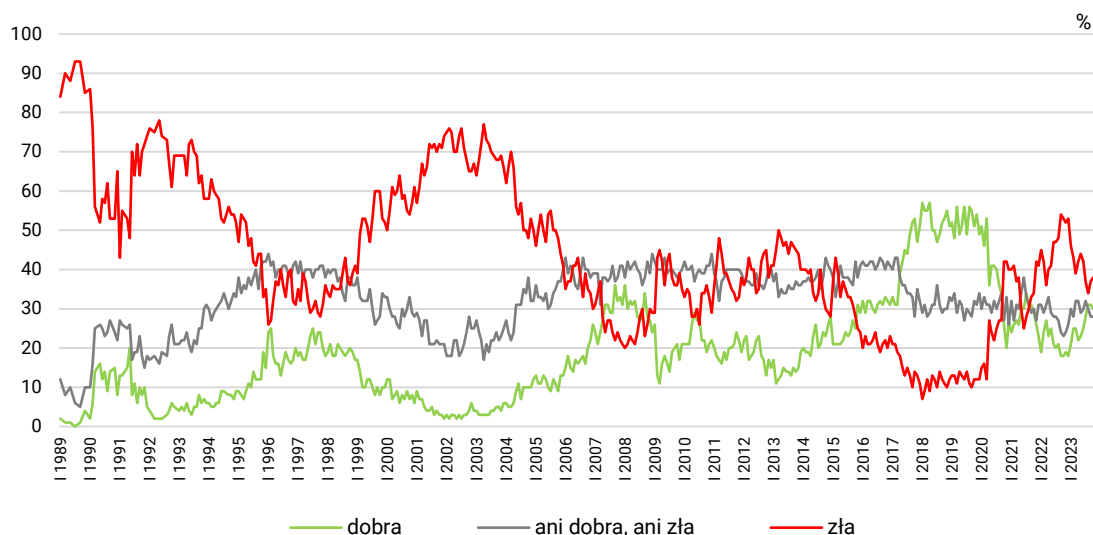
Oceny

W październiku oceny sytuacji gospodarczej praktycznie nie zmieniły się. Nadal blisko dwie piąte badanych (38%) postrzegało ją negatywnie, trochę mniej – pozytywnie (30%), a więcej niż co czwarty – przeciętnie (28%). Jedynie 5% ankietowanych nie miało wyrobionej opinii na ten temat.

TABELA 7

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację gospodarczą w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań													
	2022				2023									
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	w procentach													
– dobra	18	18	19	18	21	25	25	22	23	25	28	31	31	30
– ani dobra, ani zła	24	23	24	26	30	28	32	32	29	30	32	30	28	28
– zła	54	53	52	53	46	43	39	42	44	42	37	34	37	38
Trudno powiedzieć	4	5	5	3	4	4	4	5	4	3	4	5	4	5

RYS. 5. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację gospodarczą w Polsce?
Czy jest ona:

Pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

Częściej niż inni pozytywnie sytuację gospodarczą postrzegali starsi badani (48% w wieku 65 lat i więcej), mieszkający w miastach liczących do 99 999 mieszkańców (35%), gorzej wykształceni (37% z wykształceniem co najwyżej zasadniczym zawodowym), o dochodach od 2000 zł do 2999 zł *per capita* (43%), a także zadowoleni z warunków materialnych swoich gospodarstw domowych (38%). W grupach społeczno-zawodowych większe niż pozostali zadowolenie w tej kwestii deklarowali emeryci (49%).

Ponadto oceny sytuacji gospodarczej, podobnie jak w przypadku wcześniej analizowanych wskaźników, są silnie różnicowane przez kwestie światopoglądowe oraz polityczne usytuowanie badanych. Większe zadowolenie z sytuacji gospodarczej deklarowały osoby częściej uczestniczące w praktykach religijnych (49% wśród praktykujących kilka razy w tygodniu), a uwzględniając poglądy polityczne – utożsamiający się z prawicą (53%). W potencjalnych elektoratach partyjnych dobrze sytuację gospodarczą w większości oceniali jedynie zwolennicy Prawa i Sprawiedliwości, natomiast wyborcy pozostałych ugrupowań przeważnie postrzegali ją negatywnie. Opinie osób o niesprecyzowanych poglądach politycznych oraz niezamierzających głosować były w tej kwestii dosyć podzielone (zob. tabelę 8 i tabelę aneksową 5).

TABELA 8

Na kandydata którego komitetu wyborczego głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?	Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację gospodarczą w Polsce? Czy jest ona:			
	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć
	w procentach			
KW Prawo i Sprawiedliwość	68	18	10	4
KKW Trzecia Droga PSL-PL2050 Szymona Hołowni	23	22	51	4
KW Konfederacja Wolność i Niepodległość	10	22	64	4
KW Nowa Lewica	7	40	53	0
KKW Koalicja Obywatelska PO .N IPL Zieloni	5	25	68	3
Niezdecydowani, na kogo głosować	20	38	39	4
Niezamierzający głosować	21	37	37	6

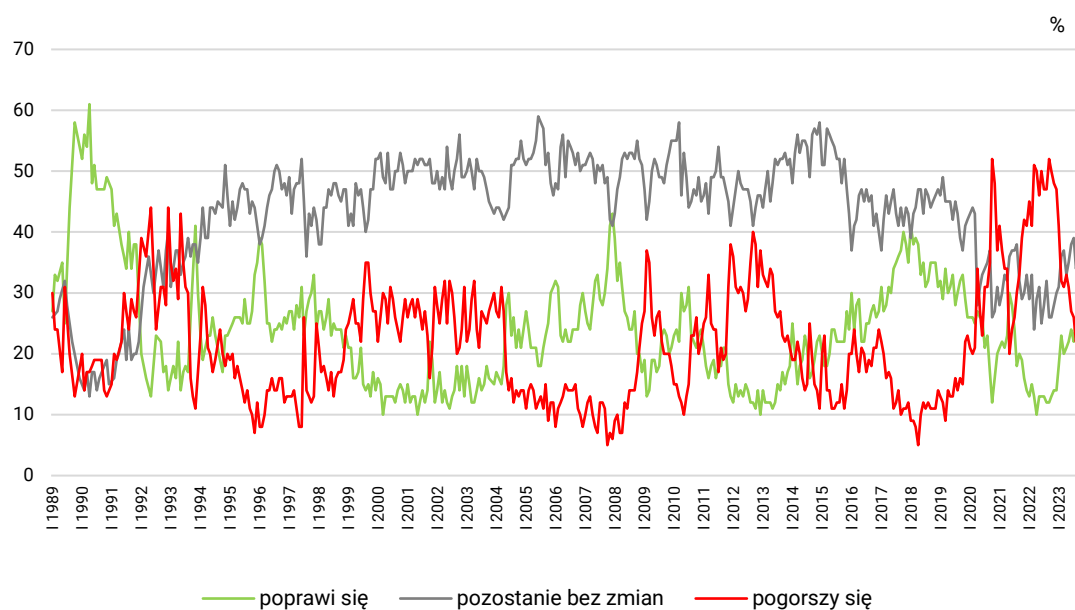
Przewidywania

Tak jak w ubiegłym miesiącu odsetki przewidujących poprawę sytuacji gospodarczej w ciągu najbliższego roku oraz prognozujących pogorszenie były dosyć zbliżone, zaś najwięcej badanych uważało, że kondycja gospodarki nie ulegnie zmianie (34%, spadek o 2 punkty). W październiku 25% liczyło na poprawę sytuacji gospodarczej, 23% obawiało się jej pogorszenia (spadek o 2 punkty), a blisko co piąty nie miał sprecyzowanego zdania na ten temat (19%, wzrost o 4 punkty).

TABELA 9

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań													
	2022				2023									
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	w procentach													
– poprawi się	12	13	14	14	18	23	20	21	22	24	22	26	24	25
– nie zmieni się	26	26	28	30	31	36	37	33	35	38	39	34	36	34
– pogorszy się	52	50	48	47	41	32	31	33	31	27	26	22	25	23
Trudno powiedzieć	10	11	10	9	10	9	11	13	12	12	13	19	15	19

RYS. 6. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza w Polsce:

Pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

SYTUACJA WŁASNA BADANYCH I MATERIALNE WARUNKI ŻYCIA

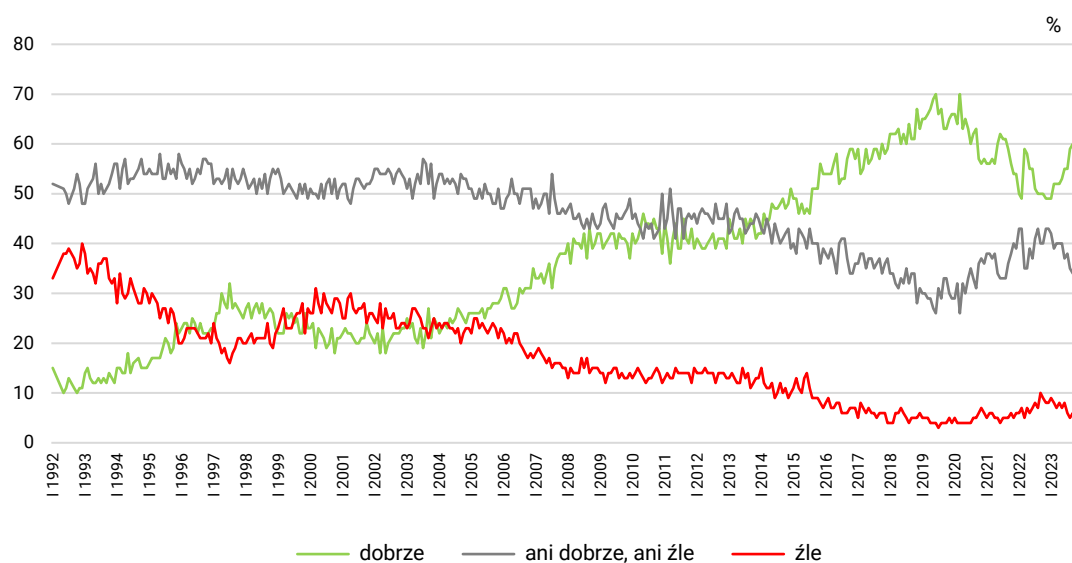
Oceny

Podobnie jak w sierpniu i we wrześniu sześciu na dziesięciu badanych było zadowolonych z poziomu życia swojego i swojej rodziny (59%), nieco więcej niż co trzeci ocenił go przeciętnie (35%), a co dwudziesty wyraził w tej kwestii niezadowolenie (5%).

TABELA 10

Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:	Wskazania respondentów według terminów badań													
	2022				2023									
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	w procentach													
– dobrze	50	50	49	49	49	52	52	52	53	55	55	59	60	59
– ani dobrze, ani źle	40	40	43	43	42	39	40	40	40	37	38	35	34	35
– źle	10	9	8	8	9	8	7	8	7	8	6	5	6	5

RYS. 7. Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:

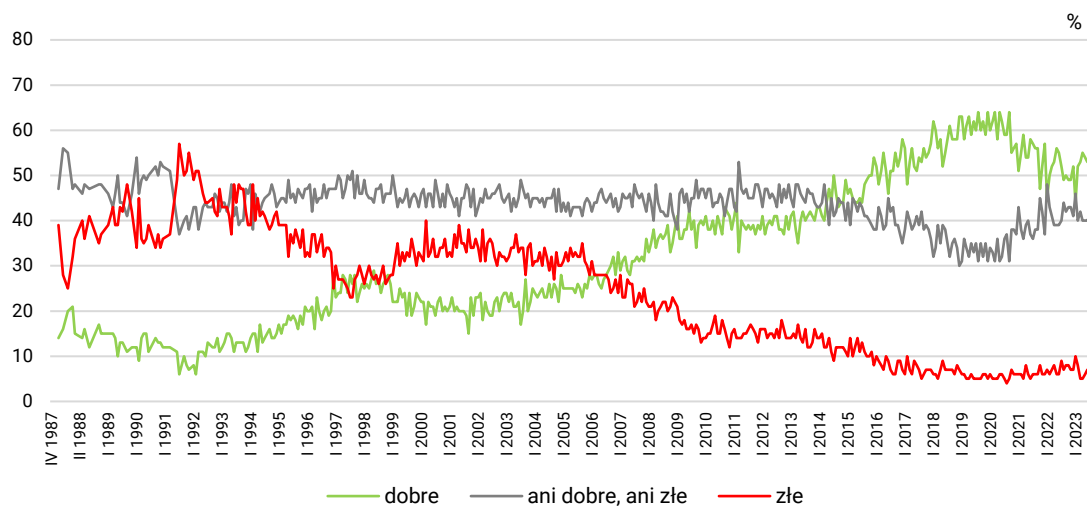
Pomięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

Po zanotowanym w ubiegłym miesiącu wzroście odsetka zadowolonych z warunków materialnych gospodarstw domowych w tym miesiącu zmniejszył się on o 4 punkty (do 56%). Wzrósł udział postrzegających je przeciętnie (o 4 punkty, do 38%), zaś odsetek niezadowolonych praktycznie nie zmienił się (6%).

TABELA 11

Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:	Wskazania respondentów według terminów badań													
	2022				2023									
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	w procentach													
– dobre	50	49	49	52	44	52	53	55	54	53	54	57	60	56
– ani dobre, ani złe	42	43	43	41	46	40	42	40	40	40	41	38	34	38
– złe	8	8	7	7	10	8	5	5	6	7	6	5	7	6

RYS. 8. Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:

Stosunkowo najczęściej zadowolone z poziomu życia własnej rodziny oraz z warunków materialnych swojego gospodarstwa domowego deklarowali badani o dochodach wynoszących co najmniej 4000 zł (odsetki odpowiednio: 77% i 84%), absolwenci wyższych uczelni (67% i 65%) oraz najmłodszy ankietowani, w wieku 18–24 lata (65% i 73%) – zob. tabele aneksowe 7 i 9.

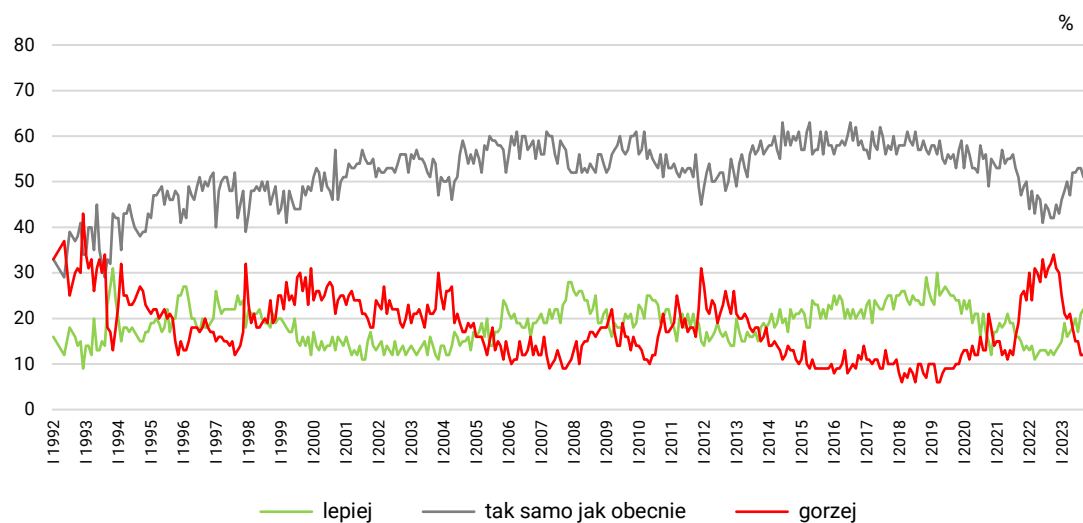
Przewidywania

W stosunku do września prognozy dotyczące poziomu życia respondentów i ich rodzin oraz warunków materialnych gospodarstw domowych zmieniły się tylko w niewielkim stopniu. Minimalnie ubyło prognozujących poprawę poziomu życia (o 2 punkty, do 20%), udział obawiających się pogorszenia pozostał praktycznie bez zmian (13%), a największa część badanych (51%) – podobnie jak w poprzednich miesiącach – zakładała utrzymanie *status quo*.

TABELA 12

Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) rodzinie będzie się żyło:	Wskazania respondentów według terminów badań													
	2022				2023									
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	w procentach													
– lepiej	13	12	13	14	15	19	16	17	18	20	17	21	22	20
– tak samo	42	42	45	43	46	48	50	47	52	52	53	53	51	51
– gorzej	32	34	31	30	25	21	20	21	18	15	15	12	12	13
Trudno powiedzieć	13	12	11	13	14	12	14	15	13	12	16	15	15	16

RYS. 9. Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) rodzinie będzie się żyło:

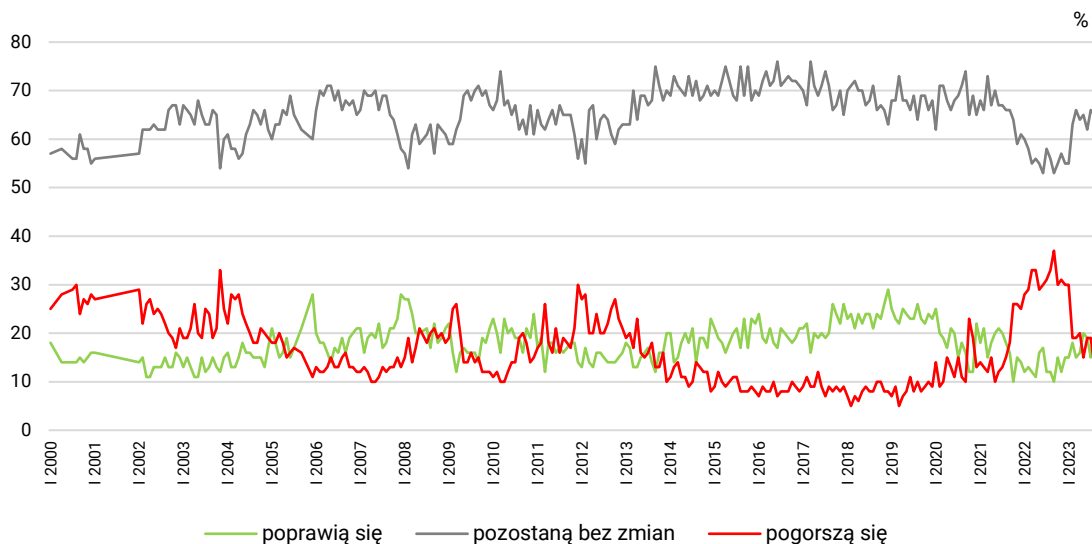
Pomięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

W porównaniu z wrześniem ubyłoby nieprzewidyujących zmian warunków materialnych gospodarstw domowych (o 3 punkty, do 65%), zaś odsetki liczących na poprawę (20%) oraz obawiających się pogorszenia (14%) w zasadzie nie zmieniły się.

TABELA 13

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku warunki materialne Pana(i) gospodarstwa domowego:	Wskazania respondentów według terminów badań													
	2022				2023									
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	w procentach													
– poprawią się	10	15	12	15	15	18	15	16	20	19	15	22	20	20
– pozostaną bez zmian	53	55	57	55	55	63	66	64	65	62	66	65	68	65
– pogorszą się	37	30	31	30	30	19	19	20	15	19	19	13	13	14

RYS. 10. Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku warunki materialne Pana(i) gospodarstwa domowego:

W ciągu ostatniego miesiąca nie odnotowaliśmy większych zmian w ocenach bieżącej sytuacji w kraju. Choć generalnie w ostatnim czasie nastroje społeczne poprawiały się, to w przededniu wyborów parlamentarnych przeważało niezadowolenie z kierunku zmian dokonujących się w Polsce, z jakości życia politycznego, a także z sytuacji gospodarczej. Jedynie w postrzeganiu poziomu życia i warunków materialnych gospodarstw domowych więcej było ocen pozytywnych niż negatywnych.

Z kolei w przewidywaniach na najbliższy rok odnoszących się do sfery publicznej w ostatnich miesiącach wzrastała niepewność co do dalszego rozwoju sytuacji przy jednoczesnym zmniejszaniu się pesymizmu. W październiku w prognozach odnoszących się do wszystkich analizowanych wymiarów najczęściej wyrażane było przekonanie o utrzymaniu *status quo*. Ponadto w przewidywaniach dotyczących sfery publicznej obawy przed pogorszeniem były mniej więcej równoważone nadziejami na poprawę, natomiast w sferze prywatnej optymizm przeważał nad pesymizmem.

Opracowała

Małgorzata Omyła-Rudzka